

Elzenbos te Brummen (fase 3).

- Quickscan flora en fauna in het kader van de Wet natuurbescherming -

Opdrachtgever	Gemeente Brummen
Datum veldbezoek	5 oktober 2023
Kenmerk rapport	QS2023-JMW-4049- Quickscan flora en fauna Elzenbos te Brummen (fase 3).
Datum rapport	6 december 2023
Versie	V1.0
Auteur	ing. J.M. de Wever
Controle	ing. D. Nieuwendijk

EcoTierra-ecologisch adviesbureau

Postadres: Abraham Teerlinkstraat 10, 7424 DM Deventer

Bezoekadres: Keulenstraat 10, 7418 ET Deventer

www.ecotierra.nl

info@ecotierra.nl

0570-597418

Draagvlak voor natuur is de basis voor natuurbescherming

Dit rapport is vervaardigd op verzoek van de opdrachtgever en is zijn eigendom. Niets uit dit rapport mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden d.m.v. druk, fotokopie, digitale kopie of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de opdrachtgever hierboven aangegeven. EcoTierra- ecologisch adviesbureau is niet aansprakelijk voor gevolgschade, alsmede voor schade welke voortvloeit uit toepassingen van de resultaten van werkzaamheden of andere gegevens verkregen van EcoTierra- ecologisch adviesbureau; opdrachtgever vrijwaart EcoTierra- ecologisch adviesbureau voor aanspraken van derden in verband met deze toepassing.

INHOUDSOPGAVE

1 INLEIDING	4
1.1 AANLEIDING	4
1.2 DOELSTELLING	4
1.3 VOLLEDIGHEID ONDERZOEK	4
1.4 GELDIGHEIDSDUUR RAPPORT	4
2 ONDERZOEKSOPZET	5
2.1 BRONNENONDERZOEK	5
2.2 VELDBEZOEK	5
3 PLANGEBIED EN BEOOGDE INGEPEN	6
3.1 PLANGEBIED	6
3.2 GEWENSTE TOEKOMSTIGE SITUATIE EN VOORGENOMEN INGEPEN	10
4 BEVINDINGEN BRONNENONDERZOEK EN TOETSING	12
4.1 BEVINDINGEN EN TOETSING BESCHERMDE GEBIEDEN/ HOUTOPSTANDEN	12
4.2 BEVINDINGEN BRONNENONDERZOEK, VELDONDERZOEK EN TOETSING SOORTEN	13
5 CONCLUSIE	19
6 VRIJBLIJVEND ADVIES	21

BIJLAGEN

1. Wettelijk kader
2. Lijst beschermde soorten
3. Jaarrond beschermde nesten
4. Bronnen

1 INLEIDING

In opdracht van de gemeente Brummen heeft EcoTierra- ecologisch adviesbureau op een onbebouwd terrein ten zuiden van de Elzenbosweg te Brummen een quickscan flora en fauna uitgevoerd in het kader van de Wet natuurbescherming (Wnb). Het plangebied betreft een braakliggend, deels overwoekerd terrein.

1.1 Aanleiding

De initiatiefnemer is voornemens het terrein bouwrijp te maken i.v.m. de realisatie van woningen (Fase III van het project Elzenbos). Er worden geen opstallen geamoveerd en/ of oppervlaktewateren gedempt. Wel zullen waarschijnlijk diverse groenstructuren en bomen gerooid moeten worden. Ten tijde van onderhavig schrijven was er alleen een proefverkavelingskaart aanwezig. Wat exact de inrichting, en daarmee de ingrepen, gaat zijn was nog niet bekend op het moment van onderhavig schrijven. In verband met de Wet natuurbescherming (Wnb), en de toekomstige Omgevingswet, is het noodzakelijk om voorafgaande aan ruimtelijke ingrepen en inrichting te toetsen of de geplande activiteiten geen negatief effect hebben op beschermde plant- en/of diersoorten en leefgebieden.

1.2 Doelstelling

Het doel van onderhavige quickscan is inzicht geven of de voorgenomen activiteiten een overtreding van de vigerende natuurwetgeving tot gevolg hebben.

Om dit inzicht te verkrijgen worden de volgende vragen beantwoord;

- zijn er binnen het plangebied beschermde dier- en plantsoorten aangetroffen en/of worden deze verwacht?
- wat is de juridische status van deze soorten?
- hebben de voorgenomen activiteiten een (significant) negatief effect op deze soorten?
- ligt het plangebied in of nabij beschermde natuurgebieden, zoals het GNN of Natura2000-gebieden?
- wat zijn de gevolgen en dienen er (mitigerende) maatregelen genomen te worden?
- dient er een nader onderzoek uitgevoerd te worden?
- dient er een ontheffing aangevraagd te worden?

1.3 Volledigheid onderzoek

Een quickscan is een momentopname en kan slechts in beperkte mate uitsluitel geven over de aan- of afwezigheid van soorten. Het kan voorkomen dat soorten niet worden waargenomen tijdens het veldbezoek. Aan de hand van expert-judgement en bekende ecologische principes zal een inschatting worden gemaakt over het wel of niet voor kunnen komen van beschermde plant- en diersoorten. Verder is de quickscan geen veldinventarisatie. Veldinventarisaties omvatten meerdere opnamerondes die volgens standaardmethoden worden uitgevoerd.

1.4 Geldigheidsduur rapport

Afhankelijk van de aangetroffen soorten is de rapportage drie of vijf jaar geldig. Voor Habitatrichtlijnsoorten en vogels met een jaarrond beschermd nest dient maximaal drie jaar als geldigheidsduur te worden gehanteerd met als voorwaarde dat er weinig (fysieke) veranderingen hebben plaatsgevonden in het plangebied.

2 ONDERZOEKSOPZET

In onderhavige quickscan is de locatie gescreend op de aanwezigheid van beschermde plant- en diersoorten. Er is gestart met een bronnenonderzoek en vervolgens is de locatie bezocht.

2.1 Bronnenonderzoek

Voor het bronnenonderzoek zijn diverse (digitale) verspreidingsatlassen. Voor het bronnenonderzoek is onder andere gebruik gemaakt van de gegevens van NDFF (tot 10 jaar terug, geraadpleegd in oktober en december 2023). Er is met name gekeken naar jaarrond beschermde nesten, Habitatrichtlijnsoorten en nationaal beschermde soorten (niet vrijgestelde soorten Gelderland). Het betreft hier ook waarnemingen van bijvoorbeeld foeragerende en overvliegende exemplaren. Hierdoor is indicatief een beeld verkregen of er relevante soorten voorkomen binnen of in de omgeving van het plangebied. In verband met de aankomende Omgevingswet (Ow) zijn ook Rode lijst soorten bekeken op NDFF.

Diverse kaarten (waaronder GNN, GO, Natura2000 en Natuurbeheerplan) van de provinciale site gelderland.nl zijn geraadpleegd in oktober en december 2023.

Tevens zijn de, door de gemeente aangeleverde en de op Ruimtelijkeplannen.nl gevonden, rapporten bestudeerd. Er zijn in de afgelopen 7jaar diverse onderzoeken uitgevoerd, in het kader van de diverse fases van de herontwikkeling Elzenbos en door verschillende adviesbureaus, voor delen van het plangebied of naastgelegen terreinen.

- Otte groen advies, 21 december 2021 'Quickscan flora en fauna (nabij Meengatstraat Brummen'.
- LooPlan, november 2016 'Onderzoek naar beschermde natuurwaarden Elzenbos deelgebied II Brummen'.
- Adviesbureau Mertens, juni 2016 'Actualiserende quick scan Flora- en faunawet Elzenbosweg te Brummen.
- BRO, 6 april 2016 'Quickscan flora en fauna Ruimtelijke ontwikkeling Elzenbosweg, Brummen'.

2.2 Veldbezoek

Het plangebied is op 23 november 2023 overdag bezocht. Ten tijde van het veldbezoek was het half bewolkt bij een temperatuur van rond de 14°C. Het plangebied was ten tijde van het veldbezoek toegankelijk, maar niet volledig op sporen te onderzoeken. Door de hoge en dichte vegetatie waren delen niet toegankelijk en/of bereikbaar. De directe omgeving van het plangebied is tijdens het veldbezoek eveneens bekeken. Gedurende het veldbezoek is niemand geïnterviewd. Er is tijdens het veldonderzoek zoveel mogelijk concrete informatie verzameld met betrekking tot de aan- of afwezigheid van beschermde soorten (zicht- en geluidswaarnemingen, sporenonderzoek naar de aanwezigheid van pootafdrukken, graafsporen, nesten, holen, uitwerpselen, haren en dergelijke).

Het onderzoek is uitgevoerd door ecologen ing. J.M. de Wever en D. Nieuwendijk. De ecologen van EcoTierra- ecologisch adviesbureau hebben een relevante HBO-studie gevolgd. Tevens worden diverse relevante cursussen gevolgd, symposia en congressen bezocht en diverse vakbladen en nieuwsbrieven gelezen om de laatste ontwikkelingen te volgen. De onderzoekers zijn in het bezit van diverse certificaten, waaronder 'Zorgvuldig handelen Wet natuurbescherming, ruimtelijke ontwikkeling en inrichting, niveau 4, IPC Groene Ruimte (door Stadsmerk erkend certificaat)'.

3 PLANGEBIED EN BEOOGDE INGREPEN

In dit hoofdstuk zijn de onderzoekslocatie en de voorgenomen activiteiten beschreven. Op onderstaande afbeelding is het plangebied weergegeven waarbinnen de activiteiten daadwerkelijk plaatsvinden.

3.1 Plangebied

Het plangebied betreft een braakliggend, onbebouwd terrein ten zuiden van de Elzenbosweg te Brummen. Een groot deel van het plangebied is de laatste jaren niet meer meegenomen met groenonderhoud waardoor een groot deel van het plangebied is overwoekerd met dichte vegetatie. Er zijn diverse groenstructuren, waaronder houtsingels aanwezig. Er zijn tevens bloemenstroken gezaaid. Het oostelijke deel bestaat uit weide. In het westen van het plangebied is een voedselbos (Voedselbos Nieuwe Erven) aanwezig.

De directe omgeving bestaat uit een zonnepark, nieuwbouwwoningen, agrarische percelen oppervlaktewater (waaronder het gat van Cortenoever) en de N348.

Afbeelding 1: Situering plangebied oktober 2023 (bron: PDOK).

Foto's: Indrukken plangebied. Bloemenstrook.

Foto's: Indrukken plangebied. Agrarische grond/ weide.

Foto's: Indrukken plangebied. Houtwal.

Foto's: Indrukken plangebied.

Foto's: Indrukken plangebied.

Foto's: Indrukken plangebied. Overwoekerd terrein.

Foto's: Indrukken plangebied. Voedselbos.

Foto's: Indrukken plangebied. Voedselbos.

Foto's: Indrukken plangebied. Nieuwbouw en bestaande infrastructuur.

Foto's: Indrukken plangebied. Noordelijk deel.

Foto's: Indrukken omgeving. Zonnepark en naastgelegen N348.

Foto's: Indrukken omgeving.

Foto's: Indrukken omgeving.

3.2 Gewenste toekomstige situatie en voorgenomen ingrepen

De initiatiefnemer is voornemens het terrein bouwrijp te maken i.v.m. de realisatie van woningen (Fase III van het project Elzenbos). Er worden geen opstallen geamoveerd en/ of oppervlaktewateren gedempt. Wel zullen waarschijnlijk wel diverse groenstructuren en bomen gerooid moeten worden. Ten tijde van onderhavig schrijven was er alleen een proefverkavelingskaart aanwezig. Wat exact de inrichting, en daarmee de ingrepen, gaat zijn was nog niet bekend.

De ingrepen vallen onder een ruimtelijke ingreep.

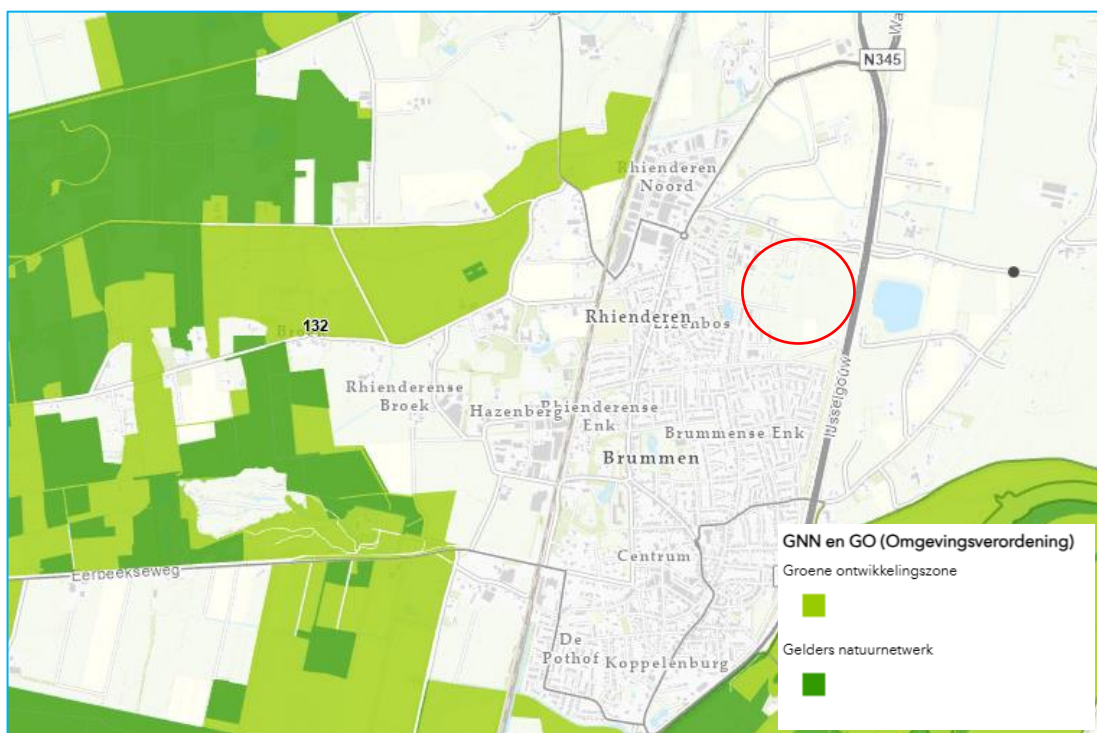
Afbeelding 2: Gewenste toekomstige situatie, proefverkaveling (bron: Maan).

4 BEVINDINGEN BRONNENONDERZOEK EN TOETSING

Hieronder worden de bevindingen van het onderzoek weergegeven. Tevens vindt er een toetsing aan de Wet natuurbescherming plaats en zal er gekeken worden of er gevolgen kunnen zijn voor het Gelders Natuurnetwerk of overige beschermde natuurgebieden.

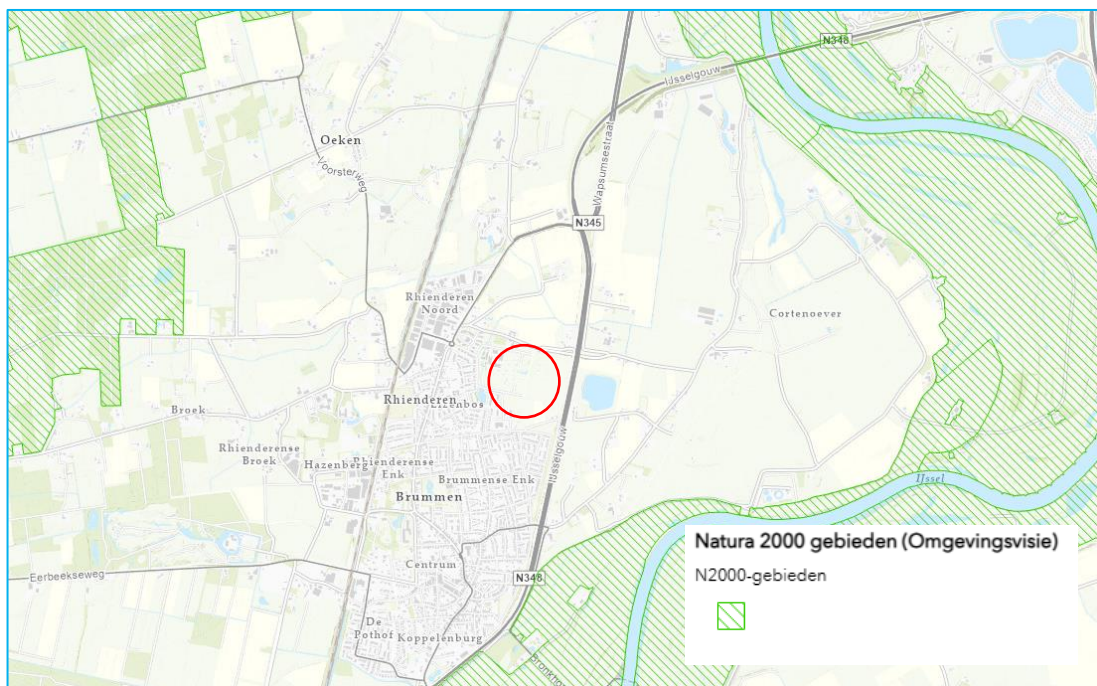
4.1 Bevindingen en toetsing beschermde gebieden/ houtopstanden

In de database van de provincie Gelderland is af te lezen dat het plangebied niet is gelegen in het Gelders Natuurnetwerk (GNN) en/ of de Groene Ontwikkelingszone (GO).

Afbeelding 2: Ligging plangebied t.o.v. het Gelders Natuurnetwerk en Groene Ontwikkelingszone (bron: PDOK).

Het dichtstbijzijnde Natura2000-gebied 'Rijntakken' is gelegen op circa 800 meter (Vogelrichtlijn) en 2.500 meter (Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn) afstand. Het Natura2000-gebied 'Landgoederen Brummen' (Habitatrichtlijn) ligt op circa 2.000 meter afstand. Door de onderlinge afstand is er geen rechtstreekse aantasting (door bijvoorbeeld licht, trillingen, geluid of menselijke aanwezigheid) of indirecte aantasting (door bijvoorbeeld verdroging) te verwachten op soorten die voor Natura2000-gebieden zijn aangewezen. Verdere toetsing aan Natura2000 (soorten) is niet noodzakelijk.

Afbeelding 3: Projectgebied t.o.v. N2000 -gebieden (bron: geoportaal.gelderland.nl)

Thema's als vermessing/ verzuring (stikstof) vallen niet onder de reikwijdte van onderhavige quickscan flora en fauna. De sinds 1 juli 2021 aangenomen wet Stikstofreductie en Natuurverbetering is sinds de uitspraak van de RvS komen te vervallen. Het project zal een toename zijn van stikstof tot gevolg hebben.

Er dient een AERIUS-berekening uitgevoerd te worden.

Er worden naar verwachting diverse bomen gekapt.

Er dient bij de gemeente nagevraagd te worden of de locatie binnen de bebouwde kom houtopstanden ligt. Mogelijk is het onderdeel 'houtopstanden' van de Wet natuurbescherming van toepassing. Uiteraard is dat afhankelijk van de ingreep op bomen.

Mogelijk zal er ook een omgevingsvergunning kap moeten worden aangevraagd bij de gemeente. Hiervoor dient de gemeente benaderd te worden. Vanaf 1 januari 2024 is de Omgevingswet (Ow) van toepassing. Dan dient via deze weg bepaald te worden of een Omgevingsvergunning noodzakelijk is.

4.2 Bevindingen bronnenonderzoek, veldonderzoek en toetsing soorten

NDFF en overige bronnen

NDFF

Op de NDFF zijn diverse relevante soorten aangetroffen binnen en nabij het plangebied, waaronder steenuil, torenvalk, roek, sperwer, groene specht, sleedoornpage, kleine ijsvogel, teunisbloempijlstaart, egel, das, steenmarter, bunzing, gewone dwergvleermuis, laatvlieger en diverse Rode Lijstsoorten (zoals patrijs waarvan territoria zijn vastgesteld binnen plangebied).

Rapportages

In de rapportage van Otte Groenadvies BV (2021) is geen relevante informatie aangetroffen, behalve dat er bij die quickscan geen beschermde soorten zijn vastgesteld. Ook de rapportage van BRO (2016) levert geen extra informatie op.

Volgens de rapportage van Adviesbureau Mertens (2016) diende er een nader onderzoek naar vliegroutes en foerageergebied van vleermuizen, steenuil, das en steenmarter plaats te vinden.

In de rapportage van LooPlan (2016) wordt de volgende relevante informatie weergegeven: Steenuil:

2012: 4 jongen geringd uitgevlogen.
2013: 4 jongen geringd uitgevlogen.
2014: 4 jongen geringd uitgevlogen.
2015: 2 kasten bezet, 4 eieren, 2 jongen geringd uitgevlogen.
2016: 2 jongen geringd uitgevlogen.

Ook zijn van de Steenuilenwerkgroep de gegevens over de volgende territoria in de omgeving gekregen:

Elzenbosweg 18

2014: Kast geplaatst.
2015: Niet bezet.
2016: 1 jong helaas dood voor ringmoment.

Hogenenk 2

2014: Kast geplaatst.
2015: Niet bezet door steenuil (wel sporeeuw).
2016: Niet bezet door steenuil (wel sporeeuw).

Hogenenk 1

2012: 3 jongen geringd uitgevlogen.
2013: 3 jongen geringd uitgevlogen.
2014: 4 jongen geringd uitgevlogen.
2015: 3 jongen, alle dood voor ringmoment.
2016: Niet bezet.

Vleermuizen:

De struweelsingel doet nog wel dienst als vliegroute voor minder kritische soorten als gewone dwergvleermuis en rosse vleermuis. Ook gebruikt een aantal soorten de struweelsingel om te foerageren.

Flora

Tijdens het veldbezoek zijn er binnen het plangebied geen beschermde vaatplanten aangetroffen. Gezien de verruiging en aanwezigheid van soorten als braam en distel (voedselrijke grond) worden beschermde soorten die onder de Wnb vallen niet verwacht. Volgens NDFF komt kruipstijm voor in het voedselbos. Deze soort zal aangeplant zijn.

Vogels

Tijdens het veldbezoek zijn binnen diverse vogelsoorten waargenomen, waaronder roodborst, zwarte kraai, roek, grote bonte specht, groene specht, merel, koolmees, buizerd, pimpelmees, vink, winterkoning en houtduif.

Het plangebied is met name onderzocht op sporen en geschiktheid voor soorten met een jaarrond beschermd nest.

Huismus en gierzwaluw

De aanwezigheid van jaarrond beschermde nesten van huismus en gierzwaluw is uitgesloten door het ontbreken van opstallen. Het groen zal geen significante betekenis voor huismus hebben. In de nieuwe situatie zal er voldoende geschikt groen aanwezig zijn.

Roek

Er zijn in de bomen geen nesten van roek waargenomen. Dergelijke nesten vallen meestal door het grote aantal wel op.

Roofvogels

In de relatief bladloze loofbomen zijn geen nesten van roofvogels waargenomen, ook geen oude kraaiennesten. Nesten van roofvogels als sperwer en buizerd worden binnen het plangebied niet verwacht. Waarschijnlijk wordt er door roofvogels wel gevoerageerd binnen het plangebied. Er is echter voldoende foerageergebied aanwezig in de omgeving.

Uilen

Het ontbreken van gebouwen maakt dat nesten van gebouwbewonende soorten zoals kerk- en steenuil niet te verwachten zijn. Voor steenuil zijn er ook geen bomen met geschikte holtes aanwezig.

Volgens de NDFF komen er in de directe omgeving steenuilen voor, namelijk o.a. bij Meengatstraat 35 en Elzenbosweg 18/19 (in 2016 nog bezet volgens Loopplan). Er zijn in de oude schuren ten noorden van het plangebied, behorende bij Elzenbosweg 19, oude sporen van steenuil waargenomen. Een exemplaar is niet gezien.

De mogelijk aanwezige steenuilen op de genoemde erven zullen het plangebied gebruiken om te foerageren. De verwachting is dat met name voor een eventueel aanwezig exemplaar aan de Meengatstraat het plangebied relevant is, daar er voor dat eventuele exemplaar wat minder geschikt foerageergebied nabij aanwezig is (en gescheiden door een N-weg).

In de oude schuren lagen ook oude braakballen van kerkuil. Er zijn geen aanwijzingen aangetroffen die duiden op recente aanwezigheid van een kerkuil (stallen zijn ook maar zeer globaal onderzocht). De kerkuil heeft ook een groter foerageergebied dan de steenuil, waardoor het plangebied minder relevant zal zijn. Wel komt deze soort volgens de NDFF voor in de omgeving. De oude opstallen vallen echter buiten het plangebied.

Er zijn geen geschikte roestplekken voor ransuil waargenomen. Deze soort wordt ook niet vermeld op NDFF.

Er dient een nader onderzoek naar steenuil, conform het vigerende Kennisdocument Steenuil of soorteninventarisatieprotocol NGB, plaats te vinden om te bepalen of het plangebied essentieel foerageergebied is voor eventueel voorkomende steenuilen (is de nestlocatie nog geschikt bij het verdwijnen van het foerageergebied?) en worden eventueel aanwezige nesten niet significant verstoord door de werkzaamheden en de toekomstige situatie. Tevens dient er wederom contact te worden gezocht met de uilenwerkgroep.

Mogelijk dienen er naar aanleiding van het nadere onderzoek een ontheffing (Omgevingsvergunning) aangevraagd te worden en/ of mitigerende maatregelen genomen te worden.

Categorie 5 nesten

Categorie 5 nesten zijn nesten die in principe niet jaarrond beschermd zijn, tenzij er ecologisch zwaarwegende motieven zijn (geen enkel andere broedplek nabij bijvoorbeeld). Er zijn diverse categorie 5 nesten te verwachten binnen het plangebied. In de directe omgeving en de toekomstige situatie is echter voldoende alternatief broedgelegenheid aanwezig. Er is derhalve geen sprake van een jaarronde bescherming. Uiteraard is wel de zorgplicht (broedseizoen) van toepassing. In de omgeving staat een, in gebruik zijnde, huiszwaluwentil. Ook wordt er door deze soort al gebroed aan de nieuwbouw woningen. Mogelijk dat er een striktere bescherming aangaande Rode lijst- soorten komt in de Omgevingswet (zie ook paragraaf Omgevingswet).

Foto's: Huiszwaluwentil en nest aan Elzenbos Fase 2-woning.

Soorten zonder jaarrond beschermd nest

Ten tijde van het veld bezoek zijn in de houtsingel nesten waargenomen zonder jaarronde bescherming. Broedgevallen zijn niet waargenomen, daar het broedseizoen begin oktober ook voor vrijwel alle vogels voorbij. Er zal in het broedseizoen gebroed worden door dergelijke soorten. De werkzaamheden dienen buiten het broedseizoen (deze periode loopt globaal van maart tot en met augustus/ september, afhankelijk van het weer en soorten. Duiven kunnen tot vroeg en tot laat in het seizoen broeden) te starten of plaats te vinden. Snoeien en kappen in het broedseizoen is niet mogelijk, daar een broedvogelcheck, gezien de dichtheid en ontoegankelijkheid van de groenstructuren, niet voldoende garantie zal geven op afwezigheid van broedgevallen.

Grondgebonden zoogdieren

Steenmarter

Er zijn binnen het plangebied geen opstallen aanwezig. Er zijn wel dichtere structuren aanwezig, maar verblijfplaatsen van de steenmarter worden hier niet verwacht. Zeker gezien de geschiktere omgeving zoals de bebouwde kom en natuurgebieden. Het plangebied zal onderdeel uitmaken van het jachtgebied van deze soort, maar betreft geen belangrijk foerageergebied.

Kleine marterachtigen

Er zijn binnen het plangebied voldoende potentiële schuil- en verblijfplaatsen voor kleine marterachtigen (bunzing, hermelijn en wezel) aanwezig. Ook kunnen de groenstructuren binnen het plangebied worden gebruikt als corridor tussen het noordelijke agrarische gebied en zuidelijk gelegen verblijven en foerageergebied. Bunzing is waargenomen in de omgeving.

Foto's: Holletje waarvan kleine marters gebruik van kan maken en geschikte groenstructuren.

Mogelijk gaan er door de ingrepen verblijfplaatsen, corridors en/of significant leefgebied verloren. Er dient een nader onderzoek naar deze soortgroep plaats te vinden. Er dienen Mostela's (cameraval in box), cameravallen en Struikrovers (cameraval in buis) geplaatst te worden om vast te stellen of exemplaren van deze soortgroepen voorkomen. Als richtlijn voor het onderzoek kan het document 'Handreiking kleine marterachtigen' provincie Friesland 2023, worden aangehouden. Deze handleiding bevat de meest recente inzichten aangaande kleine marterachtigen. Mogelijk dienen er naar aanleiding van het nadere onderzoek een ontheffing aangevraagd te worden en/ of mitigerende maatregelen genomen te worden.

Overige marterachtigen

De boommarter en verblijfplaatsen van de das worden niet verwacht op de locatie. Er zijn dan ook geen burchten of vluchtpijpen van de das aangetroffen. Beide soorten komen volgens NDFF voor in de omgeving. De boommarter heeft geen geschikte bomen en de das wordt meer verwacht aan de westzijde van Brummen, met bos, bosschages, kleine landschapselementen en dergelijke. Op NDFF zijn daar ook veel meer waarnemingen te vinden van de das. Aantasting van jaarrond beschermde verblijven of leefgebied van deze soorten is niet aan de orde.

Eekhoorn

De eekhoorn komt volgens de NDFF relatief nabij voor. Er zijn echter geen geschikte bomen waargenomen voor nesten van deze soort. Tijdens het veldbezoek zijn geen exemplaren gezien. Het is niet ondenkbaar dat de eekhoorn het plangebied een keer aandoet om te foerageren. Het betreft echter geen significant foerageergebied.

Overige soorten met een jaarrond beschermde verblijfplaats

Verblijfplaatsen of significant leefgebied van overige soorten die door de provincie niet zijn vrijgesteld zijn in onderhavig plangebied uit te sluiten.

Door provincie vrijgestelde soorten

Er komen zeker door de provincie vrijgestelde soorten zoals sommige muizen, haas, vos (uitwerpselen aanwezig) en egel en dergelijke voor. Dergelijke soorten staan op de vrijstellingslijst van de provincie. Voor vrijgestelde soorten geldt een algehele vrijstelling als het ruimtelijke ingrepen betreft (voor wat betreft het vernietigen van verblijfplaatsen, voor doden is geen vrijstelling). Wel is de zorgplicht van toepassing. Doden van soorten dient voorkomen te worden door exemplaren eerst de kans te geven om te vluchten. Met name Rode lijst soorten als egel hebben het moeilijk. Bij het verwijderen van groen dient met de egel en dergelijke soorten rekening te worden gehouden door bijvoorbeeld niet in het voortplantingsseizoen of tijdens de winterrust te werken. Ook kan er gedacht worden aan gefaseerd werken. Mogelijk dat er vanuit de Omgevingswet nog andere eisen komen (zie ook paragraaf Omgevingswet).

Vleermuizen

Er zijn geen opstallen aanwezig in het plangebied. De aanwezigheid van vaste verblijfplaatsen van gebouwbewonende vleermuizen is derhalve uitgesloten.

In geen van de bomen in het plangebied lijken holtes of scheuren aanwezig te zijn die mogelijk geschikt kunnen zijn voor boombewonende soorten. Vleermuizen zullen zeker het plangebied gebruiken om te foerageren. Kijkende naar de inrichtingsschetsen zullen ze dit ook in de toekomst kunnen blijven doen. Het gebruik van de houtsingel door vleermuizen is in 2006, 2007 en 2016 onderzocht. Tijdens het laatste onderzoek, LooPlan, zijn er geen

significante vliegroutes van watervleermuis aangetroffen. Wel werd de singel gebruikt door andere soorten om te foerageren en te navigeren. Onder andere de rosse vleermuis maakt gebruik van de singel om naar het Gat van Cortenoever te gaan.

Mogelijk gaat de functionaliteit van de vliegroute door de beoogde ingrepen verloren. In dit kader zal er een nader onderzoek naar vleermuizen moeten plaatsvinden om vast te stellen of (en eventueel hoe en door welke soorten) de houtsingel nog gebruikt wordt door vleermuizen.

Dit nader onderzoek dient plaats te vinden op basis van het protocol voor vleermuisinventarisaties 2021 (GaN) en plaats te vinden in de periode 15 april- 15 september (2x waarvan 1x in de kraamperiode en minimaal 8 weken tussen de 1ste en de 2de ronde). Mogelijk dienen er naar aanleiding van het nadere onderzoek een ontheffing aangevraagd te worden en mitigerende maatregelen genomen te worden

Tijdens de omgevingscheck is de leegstaande boerderij aan de Elzenbosweg 19 globaal bekeken, met name de raamluikjes trokken de aandacht. Achter een raamluik aan de voorzijde van de boerderij zat een laatvlieger verscholen.

Foto's: Laatvlieger achter raamluik (bron: EcoTierra).

Amfibieën, reptielen en vissen

Vissen

Er is geen oppervlaktewater aanwezig binnen het plangebied. De aanwezigheid van vissen kan derhalve worden uitgesloten.

Niet-vrijgestelde soorten amfibieën

Er is geen oppervlaktewater aanwezig binnen het plangebied. De aanwezigheid van voortplantingswater van niet-vrijgestelde amfibieën kan derhalve worden uitgesloten.

Landhabitat van niet-vrijgestelde soorten wordt, gezien de specifieke eisen (habitat), niet verwacht binnen het daadwerkelijke plangebied. Er zijn uit het bronnenonderzoek dan ook geen waarnemingen van niet-vrijgestelde soorten naar voren gekomen binnen het daadwerkelijke plangebied.

Vrijgestelde soorten amfibieën

Er is geen oppervlaktewater aanwezig binnen het plangebied. De aanwezigheid van voortplantingswater van amfibieën kan derhalve worden uitgesloten.

Landhabitat van vrijgestelde soorten (algemene soorten met minder specifieke habitateisen) kan gezien het karakter van het plangebied niet worden uitgesloten. Dergelijke soorten (zoals de in de directe omgeving waargenomen gewone pad, kleine watersalamander en bruine kikker) staan op de vrijstellingslijst van de provincie. Voor vrijgestelde soorten geldt een algehele vrijstelling als het ruimtelijke ingrepen betreft (voor wat betreft het vernietigen van verblijfplaatsen, voor doden is geen vrijstelling). Wel is de zorgplicht van toepassing. Doden van soorten dient voorkomen te worden door exemplaren eerst de kans te geven om te vluchten.

Reptielen

Leefgebied van reptielen wordt niet verwacht binnen het plangebied. Het plangebied is vanwege het ontbreken van broeihopen, takkenrillen, heide en dergelijke niet geschikt bevonden voor reptielen. De aan water gebonden ringslang die ten noorden van de Elzenbosweg is waargenomen wordt binnen het plangebied niet verwacht.

Er zijn geen negatieve effecten te verwachten aangaande deze soortgroepen.

Ongewervelden/ overige soorten

Volgens het NDFF komen de vlindersoorten kleine ijsvogelvlinder, sleedoornpage en teunisbloempijlstaart binnen en in de omgeving van het plangebied voor.

Door het volledig bouwrijp maken van het plangebied verdwijnen mogelijk waardplanten (o.a. sleedoorn komt voor binnen plangebied) van de beschermde vlindersoorten en worden mogelijk ook eieren en rupsen gedood. Dit is niet toegestaan bij de Wnb. In dat kader dient er in de periode april- september gezocht te worden naar rupsen, eieren, waardplanten en vlinders van deze soorten.

Mogelijk dienen er naar aanleiding van het nadere onderzoek een ontheffing aangevraagd te worden en mitigerende maatregelen genomen te worden.

Overige beschermde ongewervelden/ overige soorten zijn niet te verwachten door het ontbreken van geschikt habitat.

De zorgplicht (art 1.11 Wnb)

Voor alle soorten geldt een zorgplicht. Deze zorgplicht houdt in dat de initiatiefnemer passende maatregelen neemt om schade aan deze soorten te voorkomen of zoveel mogelijk te beperken. Hierbij gaat het bijvoorbeeld om het niet verontrusten of verstoren in de kwetsbare perioden zoals de winterslaap, de voortplantingstijd en de periode van afhankelijkheid van de jongen. De kwetsbare perioden zijn niet voor alle verschillende soortgroepen gelijk. Indien vooraf bekend is dat werkzaamheden moeten worden uitgevoerd binnen de kwetsbare perioden van de betreffende soorten, is het zaak ervoor te zorgen dat het gebied tegen die tijd ongeschikt is als leefgebied voor die soorten.

Omgevingswet 1 januari 2024

1 januari 2024 zal de Wnb opgaan in de Omgevingswet (Ow). Voor het natuurdeel geldt dat de Wnb zo beleidsarm mogelijk wordt overgezet naar de Ow. De (specifieke) zorgplicht zal in de nieuwe wet een grotere rol gaan spelen, onder andere door meer aandacht voor Rode lijst soorten en dergelijke. Belangrijk is in ieder geval dat de SvI voor Rode lijstsoorten niet aangetast wordt door de ingreep. Gezien het karakter zullen zeker soorten van de Rode Lijst voorkomen. Op het moment van onderhavig schrijven is de exacte invulling van de zorgplicht echter nog niet bekend, er zijn nog veel onduidelijkheden hierover. Dus welke gevolgen het gaat hebben voor dit project is eveneens niet bekend. Mogelijk dat in de komende maanden meer duidelijkheid zal ontstaan.

Er dient in ieder geval navraag bij de gemeente te worden gedaan. Volgens NDFF komen bijvoorbeeld territoria van patrijs voor binnen het plangebied. De territoria van de patrijzen zullen verloren gaan. Mogelijk dat er iets aan de inrichting moet gebeuren voor deze soort.

5 CONCLUSIE

Onderdeel	Overtreding Wnb/ overige wetgeving	Nader onderzoek naar/ vervolg actie	Periode	Mitigatie
GNN/GO	Nee	Nee	N.v.t.	N.v.t.
Natura2000				
<i>Soorten</i>	Nee	Nee	N.v.t.	N.v.t.
<i>Stikstof</i>	Niet aan getoetst	AERIUS berekening laten uitvoeren	N.v.t.	Niet aan getoetst
Houtopstanden	Navraag doen bij gemeente	Mogelijk	N.v.t.	Mogelijk
Omgevingsvergunning kap/ vergunning Ow	Navraag doen bij gemeente	Mogelijk	N.v.t.	Mogelijk
Vogels § 3.1. Beschermingsregime soorten Vogelrichtlijn				
<i>Jaarrond beschermd nest Steenuil</i>	Mogelijk (indirect/ verstoring)	Nader onderzoek conform Kennisdocument Contact uilenwerkgroep	1 februari – 30 april Kan altijd	Mogelijk
<i>Functioneel leefgebied</i>	Mogelijk	Nader onderzoek conform Kennisdocument Contact uilenwerkgroep	1 februari – 30 april Kan altijd	Mogelijk
<i>Niet jaarrond beschermde nesten</i>	Nee	Werken conform zorgplicht	Broedseizoen loopt globaal van maart tot en met augustus/ september	Rooiwerkzaamheden buiten broedseizoen uitvoeren of starten.
Grondgebonden zoogdieren Nationaal § 3.3. Beschermingsregime andere soorten				
<i>Verblijfplaatsen Kleine marterachtigen</i>	Mogelijk	Nader onderzoek conform Handreiking Kleine marters Friesland	Actieve periode, zeker ergens in mei-september	Mogelijk alternatieve verblijfplaatsen aanbieden
<i>Significant Functioneel leefgebied Kleine marterachtige</i>	Mogelijk	Nader onderzoek conform Handreiking Kleine marters Friesland vond	april - oktober Tijdens overige	Mogelijk alternatief leefgebied aanbieden/ bestaand leefgebied verbeteren

Vleermuizen § 3.2. Beschermingsregime soorten Habitatrichtlijn <i>Vaste verblijfplaatsen</i> Gebouwen Bomen <i>Essentieel foerageergebied</i> <i>Essentiële vliegroute</i>	N.v.t. Nee Nee Mogelijk	N.v.t. Nee Nee Ja Conform vleermuizenprotocol	N.v.t. N.v.t. N.v.t. 15 april- 15 september	N.v.t. N.v.t. N.v.t. Mogelijk maatregelen nemen om vliegroute te behouden/ functioneel te houden
Amfibieën/ reptielen/vissen (niet vrijgestelde soorten)	Nee	Nee	N.v.t.	N.v.t.
Ongewervelden/ overige soorten (streng en strikt beschermde soorten) Kleine ijsvogelvinder, sleedoornpage en teunisbloempijlstaart	Mogelijk	Ja	April- september (rupsen, vlinders, waardplanten en sporen)	Mogelijk leefgebied creëren
Vrijgestelde soorten en alle overige dieren en planten	Nee	Zorgplicht	Altijd	Zoveel mogelijk werken buiten kwetsbare periodes Check uitvoeren voor rooien groenstructuren Aanwezige exemplaren verplaatsen
Omgevingswet	Mogelijk (specifieke) zorgplicht	Op het moment van onderhavig schrijven onbekend. Navraag doen bij gemeente	Altijd	Onbekend

6 VRIJBLIJVEND ADVIES

Bij de nieuwbouw en de inrichting van het terrein kan rekening worden gehouden met soorten door kasten voor vogels en vleermuizen in te bouwen of aan te brengen. Daarnaast kan er ook gemeentelijk beleid over natuurinclusief ontwikkelen van toepassing zijn. Over natuurinclusief bouwen is tegenwoordig veel te vinden op internet. Een goede site om informatie en inspiratie op te doen is www.bouwnatuurinclusief.nl.

Het is raadzaam om een ecooloog/ ter zake kundige bij aanschaf en plaatsing te betrekken.

Woonwensen vogels en vleermuizen

	 Gierzwaluw	 Huismus	 Huiszwaluw	 Vleermuis
Aantal 	Plaats stenen in groepjes bij elkaar. Afstand tussen de invliegopeningen is minimaal 1 meter.	Plaats stenen in groepjes bij elkaar. Afstand tussen de invliegopeningen is minimaal 50 centimeter.	Hang meerdere kunstnesten onder een overstekende dakrand. Witte daklijsten zijn favoriet.	Vleermuizen gebruiken een netwerk van verblijfplaatsen. Zorg voor meerdere inbouwstenen en / of open stootvoegen op verschillende plekken.
Hoogte 	Minimaal 4 meter hoog. Kies een locatie met 6 meter vrije ruimte voor de nesten.	Tussen de 2,5 en 12 meter is ideaal. Bijvoorbeeld vlak onder een dakgoot.	Minimaal 4 meter hoog. Zorg voor een vrije aanvliegroute.	Zo hoog mogelijk aan de gevel, dicht bij de dakrand. Minimaal 3 meter hoogte en 3 meter vrije ruimte voor de uitvliegopening.
Oriëntatie 	Noord- of oostgevel. Of in schaduw van een goot of ander bouwelement. Dit voorkomt te hoog oplopende temperaturen in de kast.	Noord- of oostgevel. Of in schaduw van een goot of ander bouwelement. Dit voorkomt te hoog oplopende temperaturen in de kast.	Niet op het noordwesten.	Op iedere gevel! Optimaal is het plaatsen van 2 of meer kasten op verschillende gevels. Vleermuizen kunnen dan zelf een plek kiezen. Dit doen ze op basis van temperatuur en seizoen.
Omgeving 	De omgeving rondom de nestplaats is voor de gierzwaluw minder relevant, de vogel vangt zijn voedsel in de lucht. Wel moeten er voldoende insecten zijn.	Liefst in de buurt van (toekomstige) beschutting en begroeiing.	Waterpartijen en insectenrijk grasland binnen 500 meter zijn ideaal.	Vermijd locaties beschreven door lantaarnpalen, gevelverlichting of andere lichtbronnen.
Afstand tot ramen 	1 meter. Houd meer afstand aan in de buurt van naar buiten openslaande ramen.	1 meter.	Niet direct boven een raam. Voorkom overlast van uitwerpselen voorkomen door 50 cm onder de nesten een plankje te bevestigen.	1 meter. Niet direct boven een raam.
Bonus 	Gierzwaluwen houden van hoogte en van plekken waar ze omheen kunnen vliegen. Torens, hoge elementen of locaties op de hoek van een gebouw zijn ideaal.	Huismussen hebben voedsel, water en zand binnen 50 meter nodig. Kies dus voor een locatie aan bijvoorbeeld de tuinzijde van een gebouw, of vlakbij openbaar groen.	Huiszwaluwen zoeken een nest in de buurt van hun geboorteplek. Is er vlakbij een huiszwaluwkolonie aanwezig? Plaats dan zeker kunstnesten!	Vleermuizen houden van een groene, insectenrijke omgeving met veel bomen en hoge struiken. Een nabijgelegen vijver is een pré voor het grootbrengen van jongen.
				

BIJLAGE 1

WETTELIJK KADER

Wet natuurbescherming (Wnb)

De Flora- en faunawet is op 1 januari 2017 overgaan in de Wet natuurbescherming (Wnb). Deze wet dient ter vervanging van de Natuurbeschermingswet 1998, de Flora- en faunawet en de Boswet en heeft als doel te komen tot één integrale en vereenvoudigde regeling van de natuurbescherming. Hierbij is de Europese regelgeving als uitgangspunt genomen. In de wet is nog steeds een deling van bescherming van soorten en gebieden (Natura2000).

Soortenbescherming

De Wet natuurbescherming kent een apart beschermingsregime voor soorten van de Vogelrichtlijn, een apart beschermingsregime voor soorten van de Habitatrichtlijn, het Verdrag van Bern en het Verdrag van Bonn en een apart beschermingsregime voor andere soorten, die vanuit nationaal oogpunt beschermd worden.

Alle vogels, in totaal ruim 700 soorten, zijn beschermd (Vogelrichtlijn). Sommige soorten genieten een extra bescherming onder het verdrag van Bern of is het nest ervan jaarrond beschermd. Daarnaast worden ongeveer 230 overige Europese en nationale soorten beschermd.

- Verbodsbepalingen

Elk van deze beschermingsregimes kent zijn eigen verbodsbepalingen en vereisten voor vrijstelling of ontheffing van de verboden.

Beschermingsregime soorten Vogelrichtlijn § 3.1 Wn	Beschermingsregime soorten Habitatrichtlijn § 3.2 Wn	Beschermingsregime andere soorten § 3.3 Wn
Art 3.1 lid 1 Het is verboden in het wild levende vogels opzettelijk te doden of te vangen.	Art 3.5 lid 1 Het is verboden soorten in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te doden of te vangen	Art 3.10 lid 1a Het is verboden soorten opzettelijk te doden of te vangen
Art 3.1 lid 2 Het is verboden opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren van vogels te vernielen of te beschadigen, of nesten van vogels weg te nemen	Art 3.5 lid 4 Het is verboden de voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren te beschadigen of te vernielen	Art 3.10 lid 1b Het is verboden de vaste voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren opzettelijk te beschadigen of te vernielen
Art 3.1 lid 3 Het is verboden eieren te rapen en deze onder zich te hebben	Art 3.5 lid 3 Het is verboden eieren van dieren in de natuur opzettelijk te vernielen of te rapen	Niet van toepassing
Art 3.1 lid 4 en lid 5 Het is verboden vogels opzettelijk te storen, tenzij de storing niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de desbetreffende vogelsoort	Art 3.5 lid 2 Het is verboden dieren opzettelijk te verstoren	Niet van toepassing
Niet van toepassing	Art 3.5 lid 5 Het is verboden plantensoorten in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te ontwortelen of te vernielen	Art 3.10 lid 1c Het is verboden plantensoorten in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te ontwortelen of te vernielen

Bron: Brochure Soortenbescherming bij ruimtelijke ingrepen, ministerie EZ, versie 1.3 december 2016).

De verbodsbepalingen voor vogels en Habitatrichtlijnsoorten in de Wet natuurbescherming sluiten vrijwel één op één aan bij de bepalingen uit de Vogelrichtlijn en de Habitatrichtlijn. De verbodsbepalingen zijn gericht op de bescherming van individuen van soorten.

Verstoring van vogels is niet verboden indien de verstoring niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de desbetreffende vogelsoort (artikel 3.1 lid 4 en lid 5). Het is aan de initiatiefnemer om zich ervan te vergewissen – en waar nodig aan te kunnen tonen – dat de op zich versturende activiteit geen bedreiging vormt voor de vogelsoort en aldus niet leidt tot verslechtering van de staat van instandhouding van de betreffende soort.

Het verbod om dieren opzettelijk te doden of te vangen en het verbod om vaste voortplantingsplaatsen of rustplaatsen opzettelijk te beschadigen of vernielen, is niet van toepassing op de bosmuis, huisspitsmuis of veldmuis, voor zover deze dieren zich in of op gebouwen of daarbij behorende erven of roerende zaken bevinden (artikel 3.10 lid 3).

Opzettelijkheid

In de Wet natuurbescherming is bij meer verbodsbepalingen dan onder de Flora- en faunawet het opzetvereiste toegevoegd, in lijn met de artikelen van de Habitatrichtlijn en Vogelrichtlijn. In de Flora- en faunawet was alleen sprake van het opzetvereiste bij verontrusting (art 10). Hierdoor was de Flora- en faunawet strenger dan de verbodsbepalingen van de Habitatrichtlijn. Niet-opzettelijke handelingen waarbij de verbodsbepalingen overtreden worden, zijn nu niet langer verboden. Daarbij is van belang dat het Europees Hof van Justitie in zijn jurisprudentie heeft bepaald dat onder opzet ook voorwaardelijke opzet moet worden begrepen⁶⁾: *“Daarvan is sprake als iemand een handeling verricht en daarbij bewust de aanmerkelijke kans aanvaardt dat zijn gedragingen schadelijke gevolgen hebben voor een dier of plant...”*.

- Ontheffing of vrijstelling

Om af te mogen wijken van de verbodsbepalingen via een ontheffing of vrijstelling moet aan drie criteria zijn voldaan:

- Ten eerste mag alleen van de verbodsbepaling afgeweken worden als er geen andere bevredigende oplossing voor de handeling mogelijk is.
- Ten tweede moet tegenover de afwijking van het verbod een in de wet genoemd belang staan. De wet geeft voor de verschillende beschermingsregimes aan wat die belangen zijn.
- Ten slot mag de ingreep geen afbreuk doen aan de staat van instandhouding van de soort.

De drie criteria op grond waarvan van de verbodsbepalingen afgeweken kan worden, zijn eveneens uit deze twee richtlijnen overgenomen. Dat betekent dat de verbodsbepalingen niet overtreden mogen worden, tenzij men een ontheffing kan krijgen (het zogenoemde ‘nee, tenzij-principe’).

Als aan deze drie vereisten voldaan is, kan een ontheffing worden verleend. Voor een aantal handelingen zijn bovendien vrijstellingenmogelijk, bijvoorbeeld in de vorm van een provinciale verordening of een gedragscode.

Vrijstellingen kunnen in principe gelden voor alle drie de beschermingsregimes. Vrijstellingen van verbodsbepalingen zoals die gelden voor Vogelrichtlijn- of Habitatrichtlijnsoorten, kunnen alleen verleend worden voor in de Europese Vogelrichtlijn of Europese Habitatrichtlijn genoemde belangen. Om soorten vrij te stellen, zal altijd voldaan moeten zijn aan de vereisten van de wet, met name de afweging dat de vrijstelling geen afbreuk mag doen aan het streven de populatie van de betrokken soort in hun natuurlijk verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding te laten voortbestaan (voor Habitatrichtlijnsoorten en andere soorten) dan wel dat de vrijstelling niet leidt tot verslechtering van de staat van instandhouding van vogelsoorten.

Belangen voor ontheffingsverlening of vrijstelling onder de Wet natuurbescherming

Voor vogels beschermd onder de Vogelrichtlijn kan ontheffing of vrijstelling worden verleend op grond van de volgende belangen:

- in het belang van de volksgezondheid of de openbare veiligheid;
- in het belang van de veiligheid van het luchtverkeer;
- ter voorkoming van belangrijke schade aan gewassen, vee, bossen, visserij of wateren;
- ter bescherming van flora of fauna;
- voor onderzoek of onderwijs, het uitzetten of herinvoeren van soorten, of voor de daarmee samenhangende teelt,
- om het vangen, het onder zich hebben of elke andere wijze van verstandig gebruik van bepaalde vogels in kleine hoeveelheden selectief en onder strikt gecontroleerde omstandigheden toe te staan.

Voor soorten beschermd onder de Habitatrichtlijn, het Verdrag van Bern of het Verdrag van Bonn kan ontheffing of vrijstelling worden verleend op grond van de volgende belangen:

- in het belang van de bescherming van de wilde flora of fauna, of in het belang van de instandhouding van de natuurlijke habitats;
- ter voorkoming van ernstige schade aan met name de gewassen, veehouderijen, bossen, visgronden, wateren of andere vormen van eigendom;
- in het belang van de volksgezondheid, de openbare veiligheid of andere dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en met inbegrip van voor het milieu wezenlijke gunstige effecten;
- voor onderzoek en onderwijs, repopulatie of herintroductie van deze soorten, of voor de daartoe benodigde kweek, met inbegrip van de kunstmatige vermeerdering van planten, of
- om het onder strikt gecontroleerde omstandigheden mogelijk te maken op selectieve wijze en binnen bepaalde grenzen een beperkt, bij de ontheffing of vrijstelling vastgesteld aantal van bepaalde dieren van de aangewezen soort te vangen of onder zich te hebben, onderscheidenlijk een beperkt bij de ontheffing of vrijstelling vastgesteld aantal van bepaalde planten van de aangewezen soort te plukken of onder zich te hebben.

Voor andere, 'nationaal' beschermde soorten kan ontheffing of vrijstelling worden verleend op grond van de volgende belangen:

- de belangen die gelden voor soorten van de Habitatrichtlijn zoals hierboven genoemd;
- in het kader van de ruimtelijke inrichting of ontwikkeling van gebieden, daaronder begrepen het daaropvolgende gebruik van het ingerichte of ontwikkelde gebied;
- ter voorkoming van schade of overlast, met inbegrip van schade aan sportvelden, schietterreinen, industrieterreinen, kazernes, of begraafplaatsen;
- ter beperking van de omvang van de populatie van dieren, in verband met door deze dieren ter plaatse en in het omringende gebied veelvuldig veroorzaakte schade of in verband met de maximale draagkracht van het gebied waarin de dieren zich bevinden;
- ter voorkoming of bestrijding van onnodig lijden van zieke of gebrekkige dieren;
- in het kader van bestendig beheer of onderhoud in de landbouw of bosbouw;
- in het kader van bestendig beheer of onderhoud aan vaarwegen, watergangen, waterkeringen, waterstaatswerken, oevers, vliegvelden, wegen, spoorwegen of bermen, of in het kader van natuurbeheer;
- in het kader van bestendig beheer of onderhoud van de landschappelijke kwaliteiten van een bepaald gebied,
- in het algemeen belang van de betreffende soort.

Provinciale staten kunnen vrijstelling van de verbodsbepalingen verlenen. Dit moet worden geregeld in een provinciale verordening. In de verordening of regeling staat aangegeven voor welke verbodsbepalingen, voor welke handelingen en voor welke soorten de vrijstelling geldt. Onder meer op basis van regionale verschillen in de staat van instandhouding van soorten kunnen de vrijgestelde soorten per provincie verschillen.

Overzicht algemene vrijstellingen soorten per provincie

Op basis van door PS vastgestelde provinciale verordeningen d.d. 30 juni 2023

Nederlandse Naam	Wetenschappelijke Naam	Drenthe	Flevoland	Friesland	Gelderland	Groningen	Limburg	Noord-Brabant	Noord-Holland	Overijssel	Utrecht	Zeeland	Zuid-Holland	Ministerie EZ (AMvB RN art 3.31)
Zoogdieren														
Aardmuis	<i>Microtus agrestis</i>	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Bosmuis*	<i>Apodemus sylvaticus</i>	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Bunzing	<i>Mustela putorius</i>	✓		✓			✓				✓		✓	✓
Dwergmuis	<i>Micromys minutus</i>	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Dwergspitsmuis	<i>Sorex minutus</i>	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Egel	<i>Erinaceus europaeus</i>	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓
Eekhoorn	<i>Sciurus vulgaris</i>						✓	✓						
Gewone bosspitsmuis	<i>Sorex araneus</i>	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Haas	<i>Lepus europeus</i>	✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓
Hermelijn	<i>Mustela erminea</i>	✓		✓			✓				✓		✓	✓
Hulspitsmuis*	<i>Crocidura russula</i>	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Konijn	<i>Oryctolagus cuniculus</i>	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓		✓	✓
Molmuis	<i>Arvicola scherman</i>						✓							
Ondergrondse woelmuis	<i>Pitymys subterraneus</i>	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓		✓
Ree	<i>Capreolus capreolus</i>	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Rosse woelmuis	<i>Clethrionomys glareolus</i>	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Steenmarter	<i>Martes foina</i>			✓			✓							
Tweekleurige bosspitsmuis	<i>Sorex coronatus</i>	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓
Veldmuis*	<i>Microtus arvalis</i>	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Vos	<i>Vulpes vulpes</i>	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Wezel	<i>Mustela nivalis</i>	✓		✓		✓	✓				✓		✓	✓
Wild zwijn	<i>Sus scrofa</i>							✓						
Woelrat	<i>Arvicola terrestris</i>	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Amfibieën en reptielen														
Bruine kikker	<i>Rana temporaria</i>	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Gewone pad	<i>Bufo bufo</i>	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Hazelworm	<i>Anguis fragilis</i>						✓							
Kleine watersalamander	<i>Lissotriton vulgaris</i>	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Levendbarende hagedis	<i>Zootoca vivipara</i>						✓							
Meerkikker	<i>Pelophylax ridibundus</i>	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Middelste groene kikker / Bastaardkikker	<i>Pelophylax klepton esculentus</i>	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
wettelijke belangen:														
3.10.2.a / Rnb 3.31.d	ikv RO en gebruik van gebieden	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
3.10.2.d	voorkomen onnodig lijden		✓								✓			
3.10.2.e / Rnb 3.31.b	ikv bestendig beheer of onderhoud landbouw of bosbouw	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓
3.10.2.f / Rnb 3.31.a	ikv bestendig beheer of onderhoud overig	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
3.10.2.g	ikv bestendig beheer of onderhoud landsch kwaliteiten bepaald gebied	✓	✓	✓	✓		✓	✓		✓	✓	✓	✓	
3.10.2.i / Rnb 3.31.c	bestendig gebruik					✓						✓		✓
(geldt alleen voor vrijgestelde amfibieën) ikv bescherming wilde flora, fauna & habitats, en onderzoek & onderwijs										✓				
verbodsbepalingen:														
art. 3.10, lid 1, onder a	doden	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
art. 3.10, lid 1, onder a	vangen	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
art. 3.10, lid 1, onder b	beschadigen of vernielen vaste voortplantings- of rustplaatsen	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓

(Bron: Natuurinclusief, juni 2023).

- Gedragscode

Voor regulier voorkomende werkzaamheden en ruimtelijke ontwikkeling kan een vrijstelling van de verbodsbepalingen mogelijk zijn als u handelt conform een goedgekeurde gedragscode. Het kan gaan om handelingen in het kader van bestendig beheer of onderhoud, bestendig gebruik en ruimtelijke ontwikkeling of inrichting. Zo is het onder de Wet natuurbescherming mogelijk om via een gedragscode Europees beschermde vogel- en andere dier- en plantensoorten vrij te stellen bij ruimtelijke ontwikkeling en inrichting, mits er sprake is van een bij respectievelijk Vogelrichtlijn of Habitatrichtlijn genoemd belang. In een gedragscode is beschreven hoe zorgvuldig gewerkt wordt opdat schade aan beschermde dieren en planten wordt voorkomen of tot een minimum beperkt.

Gedragscodes zijn bedoeld voor organisaties die in hun reguliere taken of activiteiten regelmatig met de wet te maken hebben. Elke sector kan een gedragscode opstellen en laten goedkeuren. Wanneer een gedragscode is goedgekeurd, kan eenieder die aantoonbaar in overeenstemming met de betreffende gedragscode handelt, zonder ontheffing de handelingen verrichten. Er kan gecontroleerd worden of er gehandeld wordt volgens de gedragscode. Dat dient aangetoond te worden; de bewijslast dat er correct wordt gehandeld ligt bij de initiatiefnemer.

Gedragscodes worden goedgekeurd door de Minister van EZ, in overleg met de provincies. De goedkeuring geldt voor een periode van maximaal vijf jaar.

- Ecologisch onderzoek laten uitvoeren

Voordat de beoogde ingreep kan plaatsvinden dient inzichtelijk gemaakt te zijn dat er door de ingreep geen overtreding zal plaatsvinden van de Wet natuurbescherming.

Meestal wordt eerst een zogenaamde quickscan (natuurtoets) flora en fauna uitgevoerd. Uit dit onderzoek dient naar voren te komen of er vervolgstappen genomen dienen te worden. De vervolgstappen kunnen bestaan uit een nader onderzoek, het nemen van mitigerende maatregelen en/ of het aanvragen van een ontheffing.

De bepalingen van de Wet natuurbescherming zijn alleen van toepassing als op of rondom de locatie waar de werkzaamheden gaan plaatsvinden beschermde planten en/of dieren voorkomen of als zich daar hun nesten, voortplantingsplaatsen of rustplaatsen bevinden.

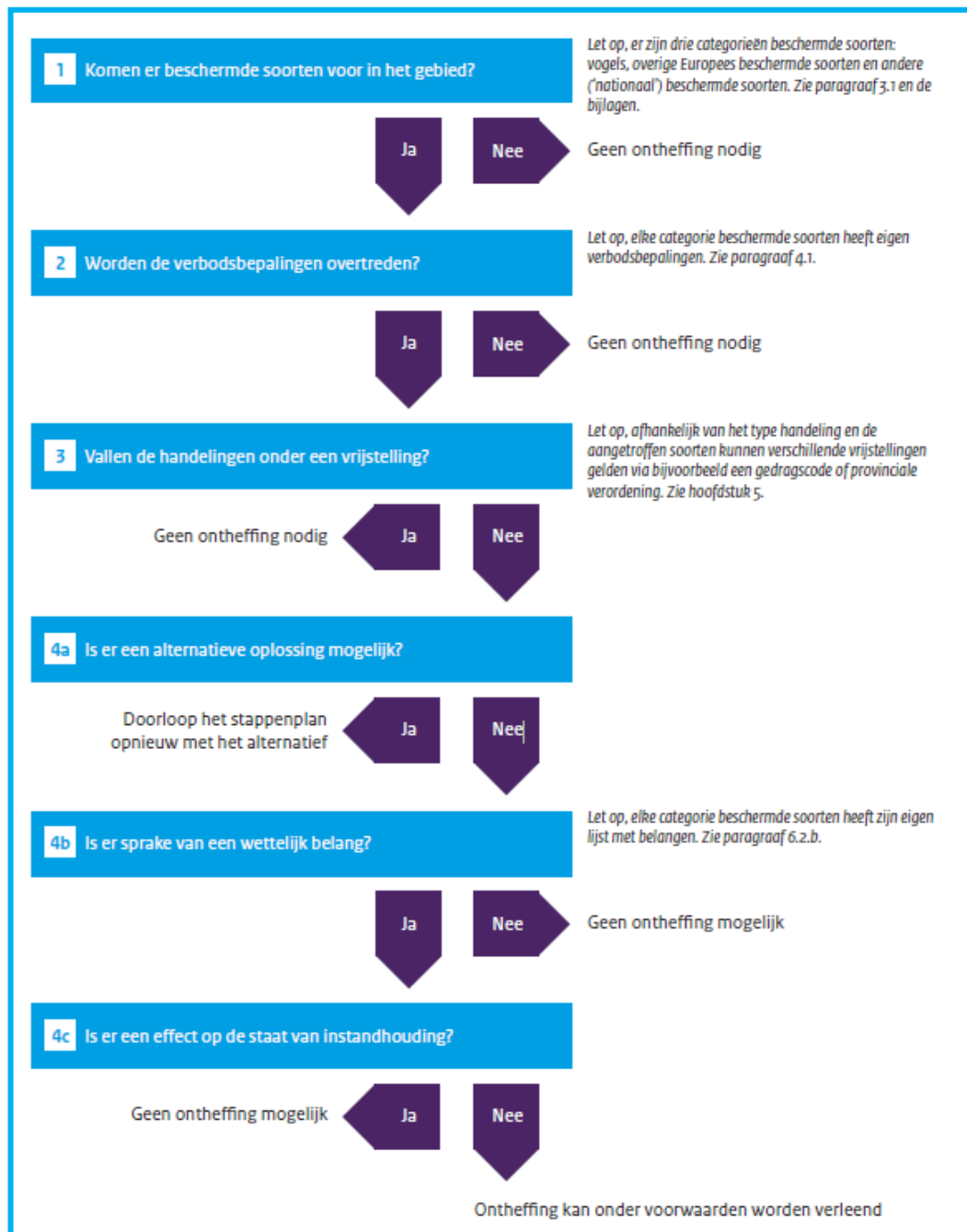
Het plangebied is het gebied waar de daadwerkelijke handeling wordt uitgevoerd. Afhankelijk van de kenmerken van de activiteit kunnen storende factoren ook optreden buiten het plangebied. Denk aan verstoring door geluid, waardoor bijvoorbeeld het verbod om soorten opzettelijk te verstoren wordt overtreden.

Hoe groot het onderzoeksgebied is hangt dan ook af van de invloedssfeer van de werkzaamheden. Het onderzoeksgebied is vaak groter dan het plangebied.

Andere leefgebieden van een diersoort, zoals foerageergebieden of vaste vliegroutes, worden volgens de uitleg van het Guidance document niet beschermd, tenzij deze samenvallen met de voortplantings- of rustplaatsen. Jurisprudentie maakt echter duidelijk dat in het geval van Habitatrichtlijnsoorten het zodanig verstoren van vaste vliegroutes en/of beschadigen van foerageergebied dat de soort om die reden deze vaste voortplantings- of rustplaatsen (die buiten het plangebied zijn gelegen) zal verlaten, wel onder het verbod van de Habitatrichtlijn valt).

De redenering hierbij is dat bij een dergelijke verstoring de ecologische functionaliteit van de voortplantings- of rustplaatsen niet meer gegarandeerd is. In deze gevallen is dan ook artikel 3.5 van de Wet natuurbescherming van toepassing.

Het ministerie van Economische Zaken heeft een stappenschema opgesteld die door initiatiefnemers doorlopen dient te worden.

Bron: Brochure Soortenbescherming bij ruimtelijke ingrepen, ministerie EZ, versie 1.3 december 2016).

Natura2000 (gebiedsbescherming)

Gebieden die bescherming genieten zijn Natura2000-gebieden (Vogelrichtlijn- en Habitatrichtlijngebieden).

Handelingen binnen beschermde gebieden die de wezenlijke kenmerken van het gebied aantasten, zijn in principe verboden en worden slechts onder strikte voorwaarden toegestaan. Bij ruimtelijke ingrepen in de nabije omgeving van de beschermde gebieden moet worden bepaald in hoeverre de externe werking van de ingreep een effect heeft op het beschermde gebied. Indien er negatieve effecten te verwachten zijn, bijvoorbeeld door een toename van stikstofdepositie, dient er een vervolgonderzoek plaats te vinden. Mogelijk dient er een vergunning Wnb aangevraagd te worden.

Houtopstanden

De bescherming van houtopstanden is geregeld in hoofdstuk 4 van de Wet natuurbescherming.

Het is verboden houtopstanden geheel of gedeeltelijk te vellen of te doen vellen, zonder voorafgaande melding bij de provincie. Een houtopstand is hierbij gedefinieerd als een eenheid van bomen of struiken met een oppervlakte van ten minste 1.000 vierkante meter of een rijbeplanting die meer dan 20 bomen omvat. De wet schrijft verder voor dat wanneer een houtopstand geheel of gedeeltelijk is geveld, de grond binnen drie jaar moet worden herbeplant.

Bovenstaande bescherming geldt niet voor alle houtopstanden. De regels zijn niet van toepassing op houtopstanden op erven of in tuinen, op fruitbomen, op windschermen om boomgaarden, op naaldbomen bedoeld om te dienen als kerstbomen, op kweekgoed, op bepaalde beplantingen van wilgen of populieren, op bepaalde beplantingen bedoeld voor de productie van houtige biomassa en op houtopstanden binnen de, bij besluit van de gemeenteraad, vastgelegde grenzen van de bebouwde kom. Ook voor het dunnen van een houtopstand gelden de regels niet.

De provincie kan regels stellen ten aanzien van de meldingsplicht en de plicht tot herbeplanting. Ook kan de provincie een ontheffing verlenen ten behoeve van herbeplanting op andere grond. Verder kan de provincie ontheffing verlenen en kan de provincie bij verordening vrijstelling verlenen van zowel de meldingsplicht als de plicht tot herbeplanting.

Nationaal Natuur Netwerk/ Natuurnetwerk Nederland (NNN)

De bescherming van het Nationaal Natuurnetwerk/ Natuurnetwerk Nederland (NNN, de voormalige EHS) komt voort uit de Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte. Het netwerk kan in verschillende provincie andere benamingen hebben, zo heet de NNN in provincie Gelderland het Gelders Natuurnetwerk (GNN) en in Noord-Brabant het Natuurnetwerk Brabant.

Dit NNN is een netwerk van gebieden in Nederland waar de natuur voorrang heeft. Het netwerk helpt voorkomen dat planten en dieren in geïsoleerde gebieden uitsterven en dat natuurgebieden hun waarde verliezen. Het NNN kan worden gezien als de ruggengraat van de Nederlandse natuur.

In het NNN liggen: bestaande natuurgebieden (waaronder Natura2000, gebieden waar nieuwe natuur aangelegd wordt, landbouwgebieden (beheerd volgens agrarisch natuurbeheer) en ruim 6 miljoen hectare grote wateren: meren, rivieren, de kustzone van de Noordzee en de Waddenzee.

In het netwerk geldt voor nieuwe ontwikkelingen het 'nee, tenzij'-principe. Ruimtelijke ingrepen zijn niet toegestaan, tenzij er geen alternatieven zijn. Ook moeten de

ontwikkelingen een groot openbaar belang hebben. De schadelijke effecten van de activiteit op de natuur moeten bovendien worden gemitigeerd. De kernkwaliteiten en omgevingscondities vormen het toetsingskader. De initiatiefnemer dient onderzoek te doen naar eventuele significant negatieve effecten die een activiteit kan hebben op het NNN.

Overige natuurgebieden

Buiten de bescherming van de Wet natuurbescherming en het NNN bevinden zich ook natuurgebieden beschermd middels provinciaal beleid, veelal beschreven in Omgevingsplannen of Streekplannen. In dit provinciale beleid is de bescherming van bijvoorbeeld ganzenfoerageergebied en weidevogelgebied uitgewerkt.

Rode Lijst

Rode Lijst soorten zijn soorten die zijn opgenomen op officiële, door het parlement bekrachtigde en in de Staatscourant gepubliceerde, lijsten van soorten die gevoelig of kwetsbaar zijn of zelfs direct in hun voortbestaan bedreigd worden. De bedreigde dier- en plantensoorten op de Rode Lijsten hebben geen juridische status, tenzij ze ook in de wet zijn opgenomen.

De aanwijzing van nationale soorten is mede gebaseerd op de status die de soorten in de rode lijsten hadden ten tijde van het opstellen van de Wnb.

BIJLAGE 2

LIJSTEN BESCHERMDE SOORTEN

Soorten beschermd onder paragraaf 3.2 van de
Wet natuurbescherming (artikel 3.5 en 3.8)

Nederlandse naam Latijnse naam

Planten (4)

Drijvende water- weegbree	Luronium natans
Groenknolorchis	Liparis loeselii
Kruipend moerasscherm	Aplium repens
Zomerschroeforchis	Spiranthes aestivalis

Zoogdieren terrestisch (8)

Bever	Castor fiber
Hamster	Cricetus cricetus
Hazelmuis	Muscardinus avellanarius
Eurazische lynx	Lynx lynx
Noordse woelmuis	Microtus oeconomus
Otter	Lutra lutra
Wilde kat	Felis silvestris
Wolf *)	Canis lupus

Vleermuizen (22)

Bechsteins vleermuis	Myotis bechsteinii
Bosvleermuis	Nyctalus leisleri
Brandts vleermuis	Myotis brandtii
Pranjesaart	Myotis nattereri
Gewone baardvleermuis	Myotis mystacinus ssp. mystacinus
Gewone dwerg- vleermuis	Pipistrellus pipistrellus
Gewone grootoor- vleermuis	Plecotus auritus
Grijze grootoor- vleermuis	Plecotus auricularis
Grote hoefijzerneus	Rhinolophus ferrum- equinum
Grote rosse vleermuis	Nyctalus lasiopterus
Ingekorven vleermuis	Myotis emarginatus
Kleine dwerg- vleermuis	Pipistrellus pygmaeus
Kleine hoefijzerneus	Rhinolophus hipposideros
Laatzvlieger	Eptesicus serotinus
Meervleermuis	Myotis dasycneme
Mopsvleermuis	Barbastella barbastellus
Noordse vleermuis	Eptesicus nilssonii
Rosse vleermuis	Nyctalus noctula
Ruige dwerg- vleermuis	Pipistrellus nathusii
Tweekleurige vleermuis	Vespertilio murinus
Vale vleermuis	Myotis myotis
Watervleermuis	Myotis daubentonii

Zoogdieren marien (5)

Bruinvot	Phocoena phocoena
Gewone dolfin	Delphinus delphis
Tuimelaar	Tursiops truncatus
Witflankdolfijn	Lagenorhynchus acutus
Witsnuitdolfijn	Lagenorhynchus alibonatus

Vissen (2)

Houting	Coregonus oxyrinchus
Steur	Acipenser sturio

Amfibieën (8)

Boomkikker	Hyla arborea
Geelbuikvuurpad	Bombina variegata
Hefkikker	Rana arvalis
Kamsalamander	Triturus cristatus
Knoflookpad	Pelobates fuscus
Poelkikker	Rana lessonae
Rugstreeppad	Bufo calamita
Vroedmeesterpad	Alytes obstetricans

Reptielen (3)

Gladde slang	Coronella austriaca
Muurhagedis	Podarcis muralis
Zandhagedis	Lacerta agilis

Vlinders (7)

Donker pimpinel- blauwje	Maculinea nausithous
Groe vuurvlinder	Lycaena dispar
Moerasparelmoer- vlinder *)	Euphydryas aurinia
Pimpinelblauwje	Maculinea teleus
Teuntsbloempijl- staart	Proserpinus proserpina
Tijmblauwje *)	Maculinea arion
Zilverstreephooft- beestje *)	Coenonympha hero

Libellen (8)

Bronslibel *)	Oxygasca curditi
Gaffellibel	Ophiogomphus cecilia
Gevlekte witsnuit- libel	Leucorrhinia pectoralis
Groene glazenmaker	Aeshna viridis
Noordse winter- juffer *)	Sympecma paedisca
Ooseltjke witsnuit- libel *)	Leucorrhinia albifrons
Rivierrombout	Gomphus flavipes
Sterltjke witsnuitlibel	Leucorrhinia caudalis

Kevers (5)

Brede geelrandwater- roofkever	Dytiscus latissimus
Gestreepde water- roofkever	Graphoderus bilineatus
Heldenbok	Cerambyx cerdo
Juchdeerkever	Osmoderma eremita
Vermiljoenkever	Cucujus cinnabarinus

Overige soorten (2)

Bataafse stroom- mossel	Unio crassus
Platte schijfhoren	Anisus vorticulus

*) Soorten verdwenen uit Nederland maar die
toch beschermd zijn op grond van artikel 3.5 en
3.8 omdat er een gerede kans op terugkeer bestaat

Soorten beschermd onder paragraaf 3.3 van de
Wet natuurbescherming (artikel 3.10 en 3.11)

Nederlandse naam Latijnse naam

Planten (76)

Akkerboerbloem *)	<i>Ranunculus arvensis</i>
Akkerdoornzaad *)	<i>Torilis arvensis</i>
Akkerogenroost *)	<i>Odonthus vernus vernus</i>
Bekliende ogenroost *)	<i>Euphrasia rosakoviana</i>
Berggarnander *)	<i>Teucrium montanum</i>
Bergnachtsorchis *)	<i>Platanthera chlorantha</i>
Blaasvaren	<i>Cystopteris fragilis</i>
Blauw guichelheil *)	<i>Anagallis arvensis foemina</i>
Bokkenorchis *)	<i>Himantoglossum hircinum</i>
Bosboerbloem *)	<i>Ranunculus pol. nemorosus</i>
Bosdravik *)	<i>Bromopsis r. benekenti</i>
Brave hendrik *)	<i>Chenopodium bonus- henricus</i>
Brede wolfsmelk *)	<i>Euphorbia platyphyllos</i>
Breed wollegras *)	<i>Eriophorum latifolium</i>
Bruinrode wespenorchis	<i>Epipactis atrorubens</i>
Dennenorchis *)	<i>Goodyera repens</i>
Dreps *)	<i>Bromus secalinus</i>
Echte gamander *)	<i>Teucrium cham. germanicum</i>
Franjegendaan	<i>Gentianella ciliata</i>
Geelgroene wespenorchis *)	<i>Epipactis muelleri</i>
Geplooid	<i>Alchemilla subcrenata</i>
vrouwenmaniet *)	
Geande veldsla *)	<i>Valerianella dentata</i>
Gevlekt zonneroosje *)	<i>Tuberaria guttata</i>
Glad biggenkruid *)	<i>Hypochaeris glabra</i>
Gladde zegge *)	<i>Carex laevigata</i>
Groene nachtorchis	<i>Coeloglossum viride</i>
Groensteel *)	<i>Asplenium viride</i>
Groot spiegelklokje *)	<i>Legousia speculum- venetis</i>
Grote bosaardbei *)	<i>Fragaria moschata</i>
Grote leeuwenklauw *)	<i>Aphanes arvensis</i>
Honingorchis	<i>Hermidium monorchis</i>
Kalkboerbloem *)	<i>Ranunculus polyanthos ssp. polyanthoides</i>
Kalkkruip *)	<i>Centaurea calcitrapa</i>
Karstulzeranjer *)	<i>Dianthus carthusianorum</i>
Karwijzelie *)	<i>Salinum carvifolia</i>
Klein ereprijs *)	<i>Veronica verna</i>
Klein Schorseneer *)	<i>Scorzonera humilis</i>
Klein wolfsmelk *)	<i>Euphorbia exigua</i>
Kluwenklokje	<i>Campanula glomerata</i>
Knollathyrus *)	<i>Lathyrus linifolius</i>
Knolspirea *)	<i>Filipendula vulgaris</i>
Korensla *)	<i>Amosotis minima</i>
Kranskarwij *)	<i>Carum verticillatum</i>
Kruipdijm *)	<i>Thymus praecox</i>
Lange zonnedaauw	<i>Drosera longifolia</i>
Liggende ereprijs *)	<i>Veronica prostrata</i>
Moerasgamander *)	<i>Teucrium scordium</i>
Muurbloem	<i>Erysimum cheiri</i>
Naakte lathyrus *)	<i>Lathyrus aphaca</i>
Naaldenkervel *)	<i>Scandix peccen-venetis</i>
Pijlscheefkalk	<i>Arabis h. sagittata</i>
Roggelelie *)	<i>Lilium bulbiferum croceum</i>
Rood peperboomje *)	<i>Daphne mezereum</i>
Rozenkransje *)	<i>Anemone nemorosa</i>
Ruw parelzaad *)	<i>Lithospermum arvense</i>
Stofzaad *)	<i>Monotropa hypopitys</i>
Scherpkruis *)	<i>Asperugo procumbens</i>
Schubvaren	<i>Cererach officinarum</i>
Schubzegge *)	<i>Carex leptocarpa</i>

Smalle raai *)	<i>Galeopsis angustifolia</i>
Spits havikskruid *)	<i>Hieracium lacucella</i>
Steenbraam *)	<i>Rubus saxatilis</i>
Stijve wolfsmelk *)	<i>Euphorbia sericea</i>
Tengere distel *)	<i>Carduus tenuiflorus</i>
Tengere veldmuur *)	<i>Minuartia hybrida</i>
Trosgamander *)	<i>Teucrium boeys</i>
Veenbloembies *)	<i>Scheuchzeria palustris</i>
Vliegenorchis	<i>Ophrys insectifera</i>
Vroege ereprijs *)	<i>Veronica praecox</i>
Wilde averuit *)	<i>Anemone c. campestris</i>
Wilde ridderspoor *)	<i>Consolida regalis</i>
Wilde weide *)	<i>Melampyrum arvense</i>
Wolfskers *)	<i>Atropa bella-donna</i>
Zandwolfsmelk *)	<i>Euphorbia seguieriana</i>
Zinkvooltje	<i>Viola lutea calamitaria</i>
Zweedse kornoelje *)	<i>Cornus suecica</i>

Zoogdieren terrestisch (31)

Aardmuis	<i>Microtus agrestis</i>
Boommarter	<i>Maris maris</i>
Bosmuis	<i>Apodemus sylvaticus</i>
Bunzing	<i>Mus musculus</i>
Damhert	<i>Dama dama</i>
Das	<i>Meles meles</i>
Dwergmuis	<i>Microtus minutus</i>
Dwergspitsmuis	<i>Sorex minutus</i>
Edelhert	<i>Cervus elaphus</i>
Eekhoorn	<i>Sciurus vulgaris</i>
Egel	<i>Erinaceus europaeus</i>
Elkermuis	<i>Elomys quercinus</i>
Gewone bosspitsmuis	<i>Sorex araneus</i>
Grote bosmuis	<i>Apodemus flavicollis</i>
Haas	<i>Lepus europaeus</i>
Hermeltje	<i>Mus musculus</i>
Hutspitsmuis	<i>Crocodylus russula</i>
Konijn	<i>Oryctolagus cuniculus</i>
Molmuis *)	<i>Arvicola scherman</i>
Ondergrondse woelmuis	<i>Microtus subterraneus</i>
Ree	<i>Capreolus capreolus</i>
Rosse woelmuis	<i>Clethrionomys glareolus</i>
Steenmarter	<i>Maris maris</i>
Tweekleurige bosspitsmuis	<i>Sorex coronatus</i>
Veldmuis	<i>Microtus arvalis</i>
Veldspitsmuis	<i>Crocodylus leucodon</i>
Vos	<i>Vulpes vulpes</i>
Waterspitsmuis	<i>Neomys fodiens</i>
Wezel	<i>Mus musculus</i>
Wild zwijn	<i>Sus scrofa</i>
Woelrat	<i>Arvicola terrestris</i>

Zoogdieren marien (2)

Gewone zeehond	<i>Phoca vitulina</i>
Grijze zeehond	<i>Halichoerus grypus</i>

Amfibieën (8)

Alpenwater- salamander	<i>Triturus alpestris</i>
Bruine kikker	<i>Rana temporaria</i>
Gewone pad	<i>Bufo bufo</i>
Klein water- salamander	<i>Triturus vulgaris</i>
Meerkikker	<i>Rana ridibunda</i>
Middelste groene kikker	<i>Rana klepton esculenta</i>
Vinpoetsalamander	<i>Triturus helveticus</i>
Vuursalamander	<i>Salamandra salamandra</i>

Reptielen (4)

Adder	<i>Vipera berus</i>
-------	---------------------

Hazelworm	<i>Anguis fragilis</i>
Levendbarende hagedis	<i>Lacerta vivipara</i>
Ringslang	<i>Natrix natrix</i>

Vissen (6)

Beekdonderpad	<i>Cottus rhenanus</i>
Beekprijs	<i>Lamprologus planeri</i>
Elrits	<i>Phoxinus phoxinus</i>
Gestippelde alver	<i>Alburnoides bipunctatus</i>
Grote modderkruiper	<i>Misgurnus fossilis</i>
Kwabaal *)	<i>Lota lota</i>

Vlinders (20)

Aardbeenvlinder *)	<i>Pieris malvae</i>
Bosparelmoe- vlinder *)	<i>Melitaea athalia</i>
Bruin dikkopje	<i>Erynnis iages</i>
Bruine erfenpage *)	<i>Sagittaria ilicis</i>
Dulparelmoe- vlinder *)	<i>Argynnis niobe</i>
Gentiaanblauwje *)	<i>Maculinea alcon</i>
Grote parelmoe- vlinder *)	<i>Argynnis aglaja</i>
Grote vos *)	<i>Nymphalis polychloros</i>
Grote weerschijn- vlinder *)	<i>Apatura iris</i>
Iepenpage	<i>Sagittaria w-album</i>
Klein beenvlinder *)	<i>Hipparchia satulius</i>
Klein tussenvogel- vlinder *)	<i>Limenitis camilla</i>
Kommavvlinder *)	<i>Hesperia comma</i>
Sleedoornpage *)	<i>Thecla betulae</i>
Spiegeldikkopje *)	<i>Heuroperus morpheus</i>
Veenbesblauwje *)	<i>Plebejus opule</i>
Veenbosparelmoe- vlinder	<i>Boloria aquilonaris</i>
Veenhoofbeesje	<i>Coenonympha tullia</i>
Veldparelmoe- vlinder	<i>Melitaea cinxia</i>
Zilveren maan *)	<i>Boloria selene</i>

Libellen (8)

Beekrombout *)	<i>Gomphus vulgatissimus</i>
Bosbeekjuffer *)	<i>Calopteryx virgo</i>
Donkere waterjuffer *)	<i>Coenagrion armatum</i>
Gevlekte glanslibel *)	<i>Somatichlora flavomaculata</i>
Gewone bronlibel *)	<i>Cordulegaster boltonii</i>
Hoogveenglanslibel *)	<i>Somatichlora arcata</i>
Kempense heidellibel *)	<i>Sympterygion depressiusculum</i>
Speerwaterjuffer *)	<i>Coenagrion hastulatum</i>

Kevers (1)

Vliegende hert	<i>Lucanus cervus</i>
----------------	-----------------------

Overige soorten (1)

Europese rivierkreeft	<i>Asiaticus asiaticus</i>
-----------------------	----------------------------

*) soort die geen wettelijke bescherming had
onder de Flora- en faunawet

BIJLAGE 3

JAARROND BESCHERMDE NESTEN

**Mogelijk dat in de loop der tijd per provincie de lijst met jaarrond beschermde nesten wordt aangepast. Voor een actuele stand van zaken dient altijd de stand van zaken in de desbetreffende provincie bekeken te worden.
(bron: website natuurinclusief)**

VOGELS MET JAARROND BESCHERMDE NESTEN

Conform Ministerie van EZ en provincies N-Br, N-H, Z-H, Zld, Gld, Utr. Voor Flevoland, Limburg, Overijssel, Drenthe, Fryslân en Groningen, zie volgende pagina's.

Vogels jaarrond beschermde nesten

soort	categorie
Boomvalk	4
Buizerd	4
Gierzwaluw	2
Grote gele kwikstaart	3
Havik	4
Huismus	2
Kerkuil	3
Oehoe	3
Ooievaar	3
Ransuil	4
Roek	2
Slechtvalk	3
Sperwer	4
Steenuil	1
Wespendief	4
Zwarte wouw	4

Vogels met jaarrond beschermde nesten als er sprake is van ecologisch zwaarwegende redenen

soort	categorie
Blauwe reiger	5
Boerenzwaluw	5
Bonte vliegenvanger	5
Boomklever	5
Boomkruiper	5
Bosuil	5
Brilduiker	5
Draaihals	5
Eidereend	5
Ekster	5
Gekraagde roodstaart	5
Glanskop	5
Grauwe vliegenvanger	5
Groene specht	5
Grote bonte specht	5
Hop	5
Huiszwaluw	5
IJsvogel	5
Kleine bonte specht	5
Kleine vliegenvanger	5
Koolmees	5
Kortsnavelboomkruiper	5
Oeverzwaluw	5
Pimpelmees	5
Raaf	5
Ruigpootuil	5
Spreeuw	5
Tapuit	5
Torenvalk	5
Zeearend	5
Zwarte kraai	5
Zwarte mees	5
Zwarte roodstaart	5
Zwarte specht	5

uitleg:

categorie 1:	Jaarrond gebruikte nesten (steenuil)
categorie 2:	Zeer honkvaste koloniebroeders of afhankelijk bebouwing
categorie 3:	Zeer honkvaste broeders of afhankelijk bebouwing (geen kolonie)
categorie 4:	Vogels die ieder jaar terugkeren naar specifiek nest
categorie 5:	Honkvaste broeders, maar voldoende flexibel

BIJLAGE 4

BRONNEN

www.natura2000.nl
www.NDFF.nl
www.nederlandsesoorten.nl
www.ravon.nl
www.synbiosys.alterra.nl
www.sovon.nl
www.vleermuizenindestad.nl
www.vogelbescherming.nl
www.vogelvisie.nl
www.zoogdiervereniging.nl